

PADUREA AMAZONICA

Daca explorarea Antarctidei nu mai uimeste pe nimeni azi prin noutatile pe care le scoate la iveala , in schimb nu toti stiu ca numeroase alte teritotii ofera si vor oferi inca multa vreme date noi cunoasterii geografice. Iar dintre cele mai reprezentative asemenea teritorii fac parte cele acoperite cu paduri ecuatoriale.

Padurea ocupa pe glob o treime din intinderea terenurilor forestiere se afla in Rusia si America de Sud. Cea mai mare suprafata impadurita din lume se afla in N Rusiei, intre 55° lat. Nordica si cercul arctic. Padurile de rasinoase ocupa pe glob 1216 milioane hectare, concentrate in emisfera nordica mai ales, in tarile puternic industrializate. Mai mult de doua treimi din intinderea totala a padurilor e ocupata de arborete de foioase. Padurile tropicale ocupa aproape jumatate din suprafata fondului forestier mondial.

Haina forestiera a terrei hraneste pe om la fel ca marea si campul. Fructele de padure , ciupercile comestibile, stuparitul pastoral, vanatoare au constituit intotdeauna o importanta categorie de surse pentru alimentarea omului, iar aceste surse sunt cu atat mai variate si mai bogate cu cat padurile sunt mai apropiate de Ecuator. Se adauga faptul ca " in arsenalul mijloacelor pentru mentinerea echilibrului ecologic , pentru protectia si ameliorarea mediului inconjurator, padurea constituie cel mai important factor natural, foarte eficient, stabil si inepuizabil " (P. Cioclu).

Rolul protector al padurii e foarte divers. Doua treimi din oxigenul planetei, consumat de industrie, autovehicule, animale si microorganisme este furnizat atmosferei de arbori si arbusti. De asemenea s-a calculat ca un arbore matur de fag produce 1,7 kg oxigen in fiecare ora si prelucreaza 2,35 kg bioxid de carbon emanat din tevile de esapament ale masinilor. Astfel se purifica 4800 metri cubi de aer pe ora, asigurandu-se nevoile zilnice de oxigen ale unui numar de 64 de oameni. Totodata, padurea alcatuieste un exigent filtru natural, retinand in coroanele arborilor particule fine de praf, cenusa etc. Asemenea calitati justifica pe deplin grija care se poata in multe locuri pastrarii si chiar extinderii suprafetelor impadurite. Exista insa, dupa cum se stie, si reversul medaliei. Astfel, intr-un studiu efectuat in Italia se preciza ca apele fluviului Arno transporta in fiecare an 2,67 milioane t de sol, ceea ce corespunde cu reducerea anuala a staturilor de sol cu 2,5 cm. Cauza acestei forte erozive o reprezinta marile defrisari din trecut. Distrugand padurea, omul a deschis calea ariditatii , a secetei si a favorizat instalarea dezolantelor peisaje desertice pe vastele intinderi ale Africii, ale Orientului Apropiat si ale altor parti ale suprafetei globului.

Padurea trebuie deci protejata pentru a-si putea manifesta si dezvolta rolul ei protector. Si in multe tari s-au luat masuri de aceasta

natura. Romania a fost in 1955 printre primele tari din lume cu fondul forestier integral amenajat pe baze stiintifice. Iar Programul national pentru conservarea si dezvoltarea fondului forestier in perioada 1976-2010, adoptat in 1976 raspunde pe deplin cerintelor unei gospodarii multifunctionale si profund stiintifice a acestei importante avutii nationale.

Reluand firul intrerupt, se cuvine a arata ca dintre toate tipurile de padure, cel mai greu de izbit a fost padurea ecuatoriala si cea tropicala umeda. Chiar azi sunt inca tinuturi intregi de paduri tropicale umede in care omul nu a putut patrunde si care-i ascund inca detaliile. Pentru ca padurile tropicale sunt deseori de nepatruns nu numai datorita vastitatii lor, dar mai ales datorita paienjenisului plantelor care le formeaza. Daca ar fi sa luam ca etalon de densitate vegetala padurea tropicala, atunci padurile noastre cele mai dense sunt asemenea unui parau fata de un fluviu. In padurea tropicala umeda, dar mai ales in cea ecuatoriala, omul se scufunda ca scafandrul in apa si cati nu s-au inecat in astfel de mari vegetale! Elementul verde il cuprinde pe om din toate partile, ii acopera vederea si orizontul. Aici totul pare o adevarata inclestare, o lupta surda pentru existenta care se da intre cele mai diferite plante. Zeita care provoaca aceasta disputa e lumina. Spre ea se avinta palmierii, ficusii, lianele. Copacii mai puternici razbat paienjenisul vegetal, slobozindu-si coroanele la 35-40 m inaltime, alteori chiar pana la 60 m si chiar mai sus, alcatuind o bolta de verdeata atat de deasa incat razele soarelui isi fac loc de rare ori si cu greutate. In atmosfera apasatoare de sub aceasta masa vegetala, rareori intrerupta de timide luminisuri, in semiintuneric, o multime de copaci, apartinand adesea unor specii de talie mare, raman chirciti pana mor, fara sa infloreasca vreodata. Alteori insa cand in bolta padurii se deschide in urma caderii unui arbore, semenii lui, adesea destul de batrani dar ramasi pitici, reiau disputa si intr-o furibunda inclestare, isi arunca crengile spre lumina soarelui cu o uimitoare repeziciune si neasteptata vigoare.

Chiar acolo unde omul si-a facut cu greu loc, padurea nu cedeaza lupta. Bunaora, in zonele de unde padurea s-a retras fiind taiata sau arsa vegetatia revine, fiind scurta, dar densa, putand fi descrisa prin termenul de jungla.

Din toate padurile tropicale si ecuatoriale, cea amazoniana sau mai simplu, Amazonia, e cea mai profunda, mai variata dar si cea mai putin cunoscuta in detaliile ei geografice. Ea isi dezvaluie inca greu misterele, desi dincolo de marginile acestei paduri virgine, care pastreaza nealterate vestigii ale preistoricului, orase mari ca Rio de Janeiro, Brasilia, Sao Paulo, la Paz, Bogota, etaleaza viata trepidanta a acestui ultim sfert din secolul marilor explozii, revolutii si crize.

Dar cu toata opulenta sa, Amazonia isi dezvaluie treptat misterele, pentru ca omul n-a abandonat niciodata lupta. Mai mult, in inima < infernului verde > a fost implantat orasul Manaus, oaza a civilizatiei, capitala a statului brazilian Amazonas, asezare urbana impunatoare, cu

aspect european, inconjurata de inevitabila tesatura vegetala si de imensa albie a amazonului, la confluenta cu Rio Negro, la 2000 km de Atlantic. De aici pornesc cateva drumuri taiate cu multa sudoare in paienjenisul vegetatiei salbatice, cum e soseaua Manaus- Itacoatiara, lunga de 250 km. Cea mai importanta amenajare e insa magistrala transamazoniana; alta sosea a fost inaugurata in 1976 intre orasul Cuiaba di Mata grisso si portul Santarem de pe Amazon, avand o lungime de 1777 km . Alte amenajari sunt in proiect. Dar acestea reprezinta inca putin fata de intinderean milioanelor de km patrati cat cuprinde faimoasa padure amazoniana.

Singur uriasul sistem hidrografic al Amazonului reuseste sa intrerupa, prin puternice artere lichide, lumea vegetala care i-a imprumutat numele. Primul fluviu al lumii, dipa marimea bazinului hidrografic, Amazonul, isi trage izvoarele din Anzii Peruvieni , unde si-a sapat printre munti o vale intortocheata , putand acolo numele de Vilcanota si apoi Ucayali pana patrunde in Brazilia, unde capata numele de Solimoes, pentru ca abia de la confluenta cu apele limpezi, dar intunecate, ale principalului, ale principalului sau afluent Rio Negro, sa capete numele de rio de las amazonas. Din cei 6280 km cat masoara in lungime, 2 treimi revin braziliei, alcatuind sectorul navogabil pentru nave de mare tonaj, ceea ce explica prezenta la cheiurile orasului Manaus a navelor transoceanice.

Estimarile specialistilor arata ca daca din fiecare 4 arbori ce cresc pe scaorta terestra unul se afla in Amazonia, unul din fiecare 5 l de apa dulce curge in matca Amazonului, uriasul cu 1100 de afluenti, ce varsa in medie in Atlantic 4 miliarde l de apa pe minut, debit fara rival in lumea apelor curgatoare. In sezonul ploios , Amazonul si afluentii sai isi ridica nivelul cu peste 10 m, asaltand locuintele fragile si rae ale bastinasilor si smulgand insule plutitoare din maluri, cu animale si uneori cu oameni cu tot. In aceste intervale de timp, dar si in rest, Amazonul varsa in ocean odata cu apele, enorme cantitati de aluviuni, totalizand intr-un an circa 1 miliard tone.

Intre ramurile uriasului sistem hidrografic al Amazonului, padurea luxurianta inalta o bolta pestrita, sprijinita in tilpinile puternice si dese ale copacilor, aidoma coloanelor care sustin edificiile antice. In nici un alt continent padurea ecuatoriala nu se extinde pe suprafete atat de mari ca in america de Sud, unde cuprinde in intregime bazinul Amazonului si al fluviului Orinico. Vazuta de sus si de departe, bolta padurii impresioneaza prin varietatea culorilor frunzisului, prin multitudinea de nuante verzi care alterneaza pe suprafete imense, in largul carora arborii, apartinand celor mai felurite familii de plante (mirtacee, leguminoase, lauracee, palmieri, moracee, graminee etc) isi etaleaza in tot timpul anului flori albe, galbene, rosii sau frunzele tinere adesea de un rosu viu ori galben-

portocaliu. Sub bolta aceasta mai sunt inca 2-3 straturi de arbori mai scunzi, legati si prin liane, iar la cativa m deasupra solului arbustii si lianele ierbacee formeaza pe alocuri un ultim strat vegetal. Pe solul afanat si gol datorita actiunii foarte active a termitelor, ciupercilor si microorganismelor de tot felul care descompun resturile vegetale, copacii isi latesc radacinile pentru a-si asigura o rezistenta temeinica. Palmierul se distinge prin trunchiul sau cu slefuirea si culoarea unei coloane de beton. Pe solul umed, ferigi mari, arborescente, dau impresia unor uriasa evantaie, in timp ce sus de tii, pe ramurile care razbesc spre lumina, alte epifite isi deschid florile bizare si crude fie sub mangaierea razelor fierbinti de soare, fie sub stropii mari ai frecventelor ploii torentiale. Epifitele, acele plante care se ataseaza de trunchiul, ramurile si frunzisul arborilor si lianelor, folosindu-si gazdele doar ca mijloc de sustinere fizica, apartin unui mare numar de clase vegetale si includ ferigi, orhidee, muschi si licheni. Din loc in loc, cate un exemplar de nuc de Para, viguros produs al padurii tropicale braziliene, cu seminte bogate in substante hranitoare, inalta bolta pana la 60 m.

O extrem de variata lume animala completeaza peisajul biogeografic al padurii ecuatoriale sud- americane, fiecarui etaj forestier corepunzandu-i o anumita fauna. Unele animale detin diferite recorduri, asa cum e cazul cu lenesul (cel mai lent mamifer), anaconda(cel mai lung si greu sarpe:10,25 m) etc. Bogatia arborilor roditori, a faunei din padure si a pestilor ofera celor ce nu-si pot cuceri o palma de pamant pentru a cultiva porumb sau orez minimul alimentar necesar vietii, insa un minim inca dupa standardul preistoric.

Si cu toate ca de la spaniolul Francisco Orellana, primul european care, in 1540-41, a strabatut continentul sud-american ca de la un ocean la altul, navigand pe Amazon si pe Rio Negro, cunostintele despre Amazonia s-au inmultit enorm, in zilele noastre cercetatorii dezleaga inca tainele ale uriasului <ocean verde> cu a sa lume magica, combinatie de intuneric si lumina, plina de vraji, cu cararile semanate de capcane naturale si incadrate de o vegetatie extraordinar de exuberant. In anii din urma, o atentie speciala se acorda studiilor hidrologice ale puternicelor artere hidrografice ce strabat imensa padure. Hidrologii americani si brazilieni au masurat adancimea albiei si viteza de scurgere si debitul apei pe Amazon si pe cativa dintre afluentii lui. Cecetari hidrologice s-au efectuat in 2 statii principale situate in orasele Obidos (la 800 km de varsare) si Manaus. In 1967 flora si fauna unor zone din Amazonia au fost studiate in cele mai profunde detalii de o expeditie de internationala la care au luat parte 40 de specialisti din S.U.A , Brazilia, Franta, Marea Britanie, Germania si Norvegia, imbarcati pe vasul <Alfa Erico> al Universitatii din California.